

**Șerban PAPACOSTEA, „Prima unire românească”: Voievodatul de Argeș și Țara Severin /
La naissance d'un état médiéval: la Valachie (première phase) / The First Romanian
Union: the Voivodates of Argeș and Țara Severin (p. 9-24)**

Țara Românească, nucleul original al României moderne, și-a manifestat vocația de stat la trecerea dintre secolele XIII-XIV, de-a lungul unui efort considerabil de agregare a microstructurilor politice românești care au supraviețuit de secole sub dominația marilor puteri ale regiunii: Imperiul mongol al Hoardei de Aur, la răsărit, Ungaria regilor Arpadieni și apoi a regilor Angevini, la nord și la apus, țaratul bulgar la miazăzi. Impulsul unificator al teritoriilor românești a pornit din poziția strategică de la Argeș, fortificație situată la baza Carpaților meridionali, la răsărit de râul Olt, sediu unui voievodat care, sub primii dinastați cunoscuți ai țării – Basarabii – a reușit să sustragă hegemoniei regatului ungar înfloritoarea provincie vecină de la apus de Olt, „Terra Ceulin” sau „Severin”. Această „primă unire românească” – formula îi aparține lui Nicolae Iorga – a rezistat cu succes încercărilor regelui Carol Robert al Ungariei de a o anihila. Într-adevăr, în 1330, marea expediție a regelui împotriva lui Basarab în scopul recuperării teritoriilor pierdute și al restaurării suzeranității la sud de Carpați s-a încheiat cu o înfrângere totală. Odată cu aceasta, existența Țării Românești ca stat autonom a fost consacrată ireversibil. Apoi, de-a lungul anilor și al deceniilor următoare, noul stat și-a extins hotarul spre răsărit și a atins în cele din urmă regiunea Dunării de Jos și a Mării Negre (faza a doua și a treia care vor alcătui obiectul uni studiu aparte).

Pe baza câtorva surse ignorate sau insuficient folosite de istoricii evenimentelor discutate, studiul de față se străduiește să lămurească motivele de politică internă care l-au determinat pe regele Ungariei să întreprindă expediția sa nefericită împotriva voievodului Basarab al Țării Românești.

La Valachie, noyau originaire de la Roumanie moderne, a manifesté sa vocation étatique au passage du XIIIe au XIVe siècle au cours d'un effort remarquable de rassemblement des micro - structures politiques roumaines qui végétaient depuis des siècles sous la domination des grandes puissances de la région: l'Empire mongol de la Horde d'Or à l'Est, la Hongrie des rois arpadiens et ensuite des rois angevins au Nord et à l'Ouest, le Tsarat Bulgare au Sud. Le mouvement unificateur des terres roumaines a pris son essor depuis la position stratégique d'Arges, forteresse sise aux pieds des Carpates méridionaux, à l'Est de la rivière de l'Olt, siège d'un voïvodat (principauté) qui, sous les premiers dynastes connus du pays, les Bassarabes, a réussi a soustraire à l'hégémonie du royaume hongrois la riche province voisine de l'ouest de Olt, la „terra Ceurin” ou Severin. Cette première „union roumaine” – la formule appartient à Nicolae Iorga – accomplie vers 1300 a résisté avec succès à la tentative du roi Charles Robert de Hongrie de l'annihiler. En effet, en 1330, une grande expédition dirigée par le roi en personne contre le voïvode Bassarab dans le but de recouvrer les territoires perdus et de restaurer sa suzeraineté au Sud des Carpates a subi une cuisante défaite. De ce fait, l'existence de la Valachie en tant qu'état autonome fut irréversiblement consacrée. Par la suite, au cours des années et des décennies suivantes, le nouvel état poussa ses frontières vers l'est pour atteindre finalement la région du Bas-Danube et de la mer Noire (deuxième et troisième phases, qui feront l'objet d'une étude séparée). Sur la base de quelques sources ignorées ou insuffisamment utilisées par les historiens des événements ci-dessus discutés, notre étude s'efforce d'élucider les raisons de politique intérieure qui ont poussé le roi de Hongrie d'entreprendre sa malheureuse expédition contre la Valachie du voïvode Basarab.

Sergiu IOSIPESCU, *Contribuții la istoria domniei principelui Radu I și a alcătuirii teritoriale a Țării Românești în secolul al XIV-lea / Contributions à l'histoire du règne du prince Radu Ier et de la constitution territoriale de la Valachie au XIVe siècle / Contributions to the History of the Reign of Prince Radu I and the Territorial Construction of Wallachia in the Fourteenth Century* (p. 25-48)

Studiul prezintă primul document emis de cancelaria principelui Radu I al Țării Românești (circa 1374-1384/85), descoperit în traducere românească într-un sul (nr. 209) al Mănăstirii Cozia din veacul al XVIII-lea, păstrat la Arhivele Naționale Istorice Centrale. Acest document este o danie făcută mănăstirii a marelui lac Căbăluș și a teritoriilor înconjurătoare în Ialomița, o dovadă a apartenenței acestei regiuni la principatul Țării Românești și, în același timp, a încorporării vechiului despotat Durostorum-Vicina în statul românesc.

Plecând de la acest document, studiul reconstituie etapele dezvoltării spre est a principatului Țării Românești în veacul al XIV-lea, în contextul prezenței la Dunărea de Jos a Hoardei de Aur, sub hani Toqta, Ozbeg (1312-1341) și Gyani beg. Un punct de cotitură al acestei perioade a fost cucerirea Vicinei, în jurul anului 1340, de către mongoli și planul lor de a asalta Constantinopolul și Strâmtoarea în 1341 (potrivit unui document descoperit de regretatul Vitalien Laurent). Chiar dacă marele plan a eșuat datorită morții lui Ozbeg, prezența mongolă la Vicina pe Dunăre, la 200 de mile în amonte de Delta Dunării, după cum arată izvorul italian Compasso da Navigare (datând din a doua jumătate a secolului al XIII-lea), a fost considerată o amenințare de principele român Basarab I (circa 1316-1351/52), care a decis să se alăture cruciadei ungaro-polone spre est (în vara anului 1344). În această perioadă reconquista valahă a cuprins râul Ialomița, dar a fost blocat de coridorul teritorial ungar, dintre Carpații de sud-est și Dunăre, de la Ialomița la Siret, creat de regele Ludovic I de Anjou și protejat de episcopatul catolic al Milcoviei (1347).

După victoria românească din războiul contra Ungariei (1368-1369), forțele reunite ale principatului Țării Românești și ale despotatului lui Dobroțița (1348-1384/85) au cucerit teritoriile fostei episcopii a Milcoviei, domeniul orașului Chilia și simultan, nordul Dobrogei (1369-1372). Autoritatea genoveză a fost astfel limitată în Delta Dunării la castelul Lycostomo. Dovada acestor modificări teritoriale o aduce un document al Patriarhiei de Constantinopol. În timpul războiului Chioggiei aceste realizări au fost contestate de alianța ungaro-genoveză, dar după moartea regelui Ludovic (1382), despotatul de Dristor-Vicina (descoperit de regretatul Petre Diaconu) a fost încorporat principatului Țării Românești, sub principele Radu I.

This study reveals the first document issued from the chancery of the Wallachian prince Radu I (about 1374-1384/1385), discovered in a Romanian translation in a roll (no. 209) of the Cozia monastery, dating from the eighteenth century, preserved at the Romanian National Archives in Bucharest. This document is a donation charter for the Cozia monastery of the great lake Căbăluș and of surrounding territories in the Ialomitza morrast, attesting thus both that this region belonged to the Wallachian principality and, in the same time, the annexation of the former despoteia of Durostorum-Vicina to the Wallachian state. Building on this document this study reconstructs the phases of the eastward territorial development of the Principality of Wallachia, during the fourteenth century, in the context of the presence at the Lower Danube of the Golden Horde under the khans Toqta's, Ozbeq's (1312-1341) and Ğyani beq's reigns. A

turning point of this period was the conquest, around 1340, of Vicina by the Mongols and their plan to attack Constantinople and the Straits in 1341 (according to a document discovered by the late Vitalien Laurent). Even if this ambitious plan was abandoned at Ozbeq's death, the Mongol presence at Vicina, located on the Danube, 200 miles from the Danube Delta, according to the Italian Compasso da Navigare (dating from the second half of thirteenth century) was considered to be a menace by the Romanian prince Basarab I (about 1316-1351/52). Therefore, he decided to join the Hungarian-Polish crusade in the East (in the summer of 1344). In this moment, the Wallachian reconquest reached the Ialomitza river, but was blocked there by the Hungarian territorial corridor, descending from the South-East Carpathians to the Danube, lying between the Ialomitza and Sereth rivers. The corridor has been made by the king Louis d'Anjou, and corresponded to the Catholic bishopric of Milcovia (1347). After the Wallachian war victory against Hungary (1368-1369), the joined forces of the Wallachian principality and of the despoteia of Dobrotitza (1348- 1384/85) conquered the territories of the former bishopric of Milcovia, the hinterland of the city of Chilia, and the Northern Dobroudja (1369-1372). The Genoese authority was confined in the Danube Delta around the Lycostomo castle. These territorial changes are attested by documents issued by the Patriarchate of Constantinople. During the Chioggia war these achievements were contested by a Hungarian-Genoese alliance, but after King Louis's death (1382), the despoteia of Dristor-Vicina (discovered by the late archaeologist Petre Diaconu) was incorporated in the Wallachian principality, under prince Radu I.

Laurențiu RĂDVAN, *Cu privire la începuturile orașelor din Țara de Jos a Moldovei / Considérations sur l'origine des villes de la Basse Moldavie / On the Emergence of Towns in the Moldavian lower Country* (p. 49-70)

Circumstanțele politice au atribuit trăsături specifice urbanizării Moldovei, în comparație cu Țara Românească. În Țara de Jos (teritoriile din estul și sudul Moldovei), apariția târzie a orașelor se poate explica prin câțiva factori: aria nu a avut o mare densitate de populație până la mijlocul secolului al XIV lea și era sub prelungirea dominației mongole; conducătorii Moldovei, de la Petru I și Roman la Ștefan cel Mare, au cucerit teritoriul ulterior, gradual. În cazul mai multor orașe există indicii că un rol important în procesul de urbanizare l-au avut coloniștii aduși de domni, iar sursele sugerează că aceștia erau mai degrabă unguri, decât saxoni sau armeni. Aceste ultime două grupuri aveau însă un rol proeminent în orașele din regiunile din nord-vestul țării. Chiar dacă aceste orașe din Țara de Jos au apărut doar după anul 1400, ele au urmat un model similar celor moldovenești în ceea ce privește organizarea: comunitățile primeau dreptul de a-i alege pe șoltuz, voit și pe pârgarii, iar documentele confirmă în câteva cazuri scutiri de taxe, probabil un stimulent pentru creșterea economică a acestor așezări (în Bârlad sau Vaslui). Orașele din Țara de Jos au încheiat amplul proces de urbanizare din Moldova, care, prin intervenția autorității centrale, prin implicarea grupurilor de coloniști și a felului în care noile comunități au fost organizate, prezintă mari asemănări cu procesele similare desfășurate în Europa Centrală.

Political circumstance ascribed specific features to the urbanization of Moldavia, as compared to Wallachia. In the Lower Country (the eastern and the southern lands of Moldavia),

the late emergence of towns can be explained by several factors: the area did not present any high density prior to mid-14th century and was under prolonged Mongol domination; the rulers of Moldavia, from Petru and Roman I, to Ștefan the Great, later conquered it gradually. For many towns, we have discovered indications that the rulers brought in settlers to aid in the urbanization, and some sources led us to believe that they were mostly Hungarian, rather than Saxons or Armenians; however, in the north-western lands of the country, these last two groups had a more prominent role. Even if these towns emerged only after 1400, they followed a pattern similar to the Moldavian ones in their organization: communities were granted the right to elect the *șoltuz*, *voit* and *pârgari*, documents confirming in some cases tax exemptions, probably granted as an incentive for the economic growth of those settlements (in Bârlad and Vaslui). The towns in the Lower Country conclude the ample urbanization process for Moldavia, which, due to the intervention of the central authority, the involvement of groups of colonists and the way the new communities were organized, shows great resemblance to similar process in Central Europe.

Ștefan S. GOROVEI, *Contribuții prosopografice și epigrafice / Contributions prosopographiques et épigraphiques / Some Prosopographical and Epigraphic Contributions (p. 71-98)*

Prima parte a acestui studiu se ocupă cu inscripția unui manuscris slavon, conținând cele patru Evanghelii (*Tetraevanghel*), un dar făcut Mănăstirii Bistrița de un oarecare "Dorin pitarul". Colofonul care menționează dania este din anul 7000 (1492). Recent s-a demonstrat că dovezile cronologice erau incomplete, de vreme ce ultimele semne slavone erau șterse. Reconstituirea cea mai probabilă indică anul 7065 (1557), deoarece un oarecare "Dorin Bototco" era încă în viață. Autorul presupune că ar putea fi nepotul genovezului Dorino Cattaneo, care a trăit la curtea lui Ștefan cel Mare.

În a doua parte a articolului, autorul discută inscripția (din 18 mai 1569), pe o piatră de mormânt din biserica Mănăstirii Probota, argumentând că mormântul aparține unei femei din rândul boierimii, Vasilica, care a fost fata lui Păcurar, fost vornic, și nu a lui Ion Stoici.

Ultima secțiune a prezentului studiu aduce unele noi citiri ale unor inscripții funerare de la Mănăstirea Probota.

The first part of this study deals with the inscription of a Slavonic manuscript containing the Four Gospel (*Tetraevanghel*), a gift to the Bistrița monastery from a certain "Dorin pitarul" (the bread supplier of the court). The colophon of the donation mentions the year 7000 (= 1492). However, as it was recently argued, this date is incomplete, because the last Slavonic signs had been erased. The most probable reconstruction seems to be the year 7065 (=1557), when a certain "Dorin Bocotco" was still alive. The author conjectures that this Dorin could be the (great) grandson of the Genoese Dorino Cattaneo, who lived at Stephen the Great's court. In the second part of the article the author discusses the inscription (from the 18th of May 1569) on a tombstone in the church of Probota monastery, arguing that the tomb belongs to the noble woman Vasilica, who was the daughter of Păcurar, a former *vornic*, and not of Ion Stoici, as previously believed. The last section of the present study puts forward a number of new readings of the funerary inscriptions from Probota monastery.

Andrei PIPPIDI, *Despre Chiajna la Alep / La princesse Chiajna à Alep / Princess Chiajna at Aleppo (p. 99-103)*

Leonhard Rauwolf, un botanist și doctor german care a vizitat Siria și Țara Sfântă în 1573, a descris într-o relatare a călătoriei sale întâlnirea pe care a avut-o la Alep cu fosta doamnă a Țării Românești. Fiul ei cel mare, Petre cel Tânăr, murise în 1568, la puțin timp după ce fusese trimis în exil. Frații săi, Radu și Mircea, trăiau împreună cu mama lor. Potrivit acestui martor, Chiajna era "o femeie foarte discretă și pricepută la limbile turcă și arabă."

Leonhard Rauwolf, a German botanist and physician who visited Syria and the Holy Land in 1573, describes in his travel account the meeting he had in Aleppo with the former princess of Wallachia. Her eldest son, Peter the Young, had died in 1568, as soon as he had been sent into exile, while his brothers, Radu and Mircea, were living together with their mother. According to this witness, Chiajna was "a very discreet woman, and well skilled in Turkish and Arabian languages."

Mariana LAZĂR, *Dispozițiile testamentare ale unui boier oltean și ale soției sale (a doua jumătate a secolului al XVII-lea) / Les dispositions testamentaires d'un boïard de l'Olténie et de sa femme (seconde moitié du XVIIe siècle) / The Last Wills and Testaments of a Boyar from Oltenia and His Wife (Second Half of the Seventeenth Century) (p. 105-125)*

Istoria vieții private și a familiei în Vechiul Regim, precum și relațiile dintre membrii familiei și comunitate, necesită încă numeroase cercetări atât la nivel teoretic, cât și prin studii de caz. O importantă direcție de cercetare ar trebui să aibă în vedere mai puțin familiile importante din punct de vedere politic și să se concentreze mai degrabă asupra boierilor de rangul doi sau trei, care aparțineau unor rețele clientelare, prin carese distribuiau și redistribuiau demnități și beneficii. În acest studiu autoarea folosește testamentul lui Matei Pârdescu, un boier din Oltenia și al soției sale Caplea, ca punct de plecare pentru a cerceta viața lor urmărind mai multe aspecte: relațiile dintre membrii familiei și comunitate; legăturile economice și sociale care le-au unit viețile; legăturile afective; schimbările din viața de familie; legăturile cu rudele și prietenii, precum și ultimele dorințe ale fiecărui soț.

The history of private life and the history of family in the Romanian Ancien Regime, as well as the social history of the family, still require further research, both from a theoretical perspective and from an empirical approach, by case studies. An important direction of research concerns second and third rank noble families, part of solidarity and clientelar networks that facilitated access to dignities and benefits. In this study, the author focuses on Matei Pârdescu's, a boyar from Oltenia, and Caplea's, his wife, testaments for gaining insight into their life, analysing the relationships between the family members and their community; the economic and social ties that shaped the two couple's life together; the affective bonds; the highs and lows of marital life; their connections with relatives and friends; and the final dispositions of each

spouse.

Alexandru SIMON, *Între coroanele Arpadienilor și Asăneștilor: implicațiile unui document de la Béla III / Entre Arpadiens et Assénides: les implications d'un document du règne de Béla III / Between the Crowns of the Arpadians and the Asen family: Implications of a Charter from King Béla III* (p. 127-136)

De la sfârșitul secolului al XII-lea, când frații Asan i-au separat pe români și bulgari de Imperiul Bizantin, pare a fi supraviețuit un unic document emis de Bela al III-lea al Ungariei (1172-1196) în favoarea lui Narad, un credincios nobil (conte). Din păcate, unica versiune a acestei danii care a supraviețuit până în secolul XX este o copie autenticată, cu erori, datând din 1417. Deși era de origine străină, Narad teutonul se remarcase în vremea domniei lui Bela, luptând pentru acesta în războiul cu ducele Henric al II-lea al Austriei, un susținător al lui Geza, fratele și rivalul lui Bela. Narad a participat la luptele din Austria (1173-1178), regiune de unde se pare că ar fi fost originar, dar unde, în acest context, și-a pierdut proprietățile. După aceasta, Narad a adus împreună cu el peste 3000 de germani în Ungaria (*adduxit secum plus quam tria millia thetonicorum, per quos maximam partem regni nostri desertam fecit populosam*). El a dobândit proprietăți la Durugh și Lennged, în regiunea Abaujvar (în nord-estul Ungariei). Datorită amplasării acestor proprietăți, mai sus-numita danie, confirmată de Bela al IV-lea (1261) a fost autenticată la conventul Lelesz, lângă Kosice (1417). Doar autentificarea și copia din 1417 au supraviețuit secolelor, până la sosirea armatei sovietice, când arhiva Batthyanyi din Kormend, unde aceste documente erau păstrate, a fost distrusă. Această distrugerea, de altfel o trăsătură comună în toate perioadele istoriei, i-a lipsit pe cercetători de ceea ce ar fi putut fi astăzi cel mai vechi document care atestă cuvântul românii.

Since the troubled late twelfth century, when the Asen brothers separated the Romanians and the Bulgarians from the Byzantine Empire, seems to have survived a unique document issued by Béla III of Hungary (1172-1196) in favour of Narad, his faithful count (earl). Unfortunately, however, the only version of this donation that has survived to the twentieth century is an authenticated copy, with errors, dating from 1417. Although of *progenie oriundus* (i.e. a foreigner), the *Teuton* had stood out from the crowd. He had fought for Béla (who at the time was at war with duke Henry II of Austria, a supporter of Géza, Béla's brother and rival) in Austria (1173-1178), wherefrom Narad seems to have come and had lost his properties. Then he had brought over 3,000 Germans to Hungary (*adduxit secum plus quam tria millia thetonicorum, per quos maximam partem regni nostri desertam fecit populosam*). He was granted the properties of Durugh, Cheh and Lenged in Abaujvár county (northeastern Hungary). Due to the location of these estates, the above-mentioned donation, confirmed by Béla IV (1261), was authenticated at the convent of Lelesz, near Kosice (1417). Only the authentication and the 1417 copy survived the centuries, until the arrival of the Soviet army, when the Bâtthyányi archive in Kormend, where these documents were kept, was destroyed. Thus, destruction, a trait that is common to all periods in history, has deprived the researchers of what would perhaps be today the earliest document attesting the word *Romanian*.

Florin ARDELEAN, *Rolul militar al nobilimii în Transilvania Princiară / Le rôle militaire de l'aristocratie dans la Principauté de Transylvanie / The Military Role of the Nobility in the Principality of Transylvania* (p. 137-148)

„Revoluția militară” a adus schimbări majore în războiul european de-a lungul perioadei moderne. Una din primele consecințe a fost creșterea importanței rolului infanteriei și al prafului de pușcă în deciderea rezultatului bătăliilor. Pe de altă parte, rolul cavaleriei grele a decăzut în mod constant și, prin urmare, și rolul militar al nobilimii. Influența „revoluției militare” s-a extins în Europa și dincolo de ea, dar câteva regiuni și-au păstrat anumite trasături particulare în purtarea războiului și în organizarea militară. Acesta a fost și cazul Principatului Transilvaniei, unde nobilimea a continuat să joace un important rol militar, în pofida acceptării unor elemente de modernizare. Nobilii transilvăneni au menținut o strânsă legătură cu profesia militară, ei continuând să-și îndeplinească obligațiile tradiționale legate de serviciul militar. Armele făceau de asemenea parte din viața de zi cu zi a nobililor. Războiul și viața militară au avut o mare influență asupra culturii scrise a nobilimii maghiare și transilvănene, impunând câteva subiecte specifice în literatură: războiul, virtuțile militare, etc.

The “military revolution” brought major changes in European warfare during the early modern period. One of the first consequences was the increasing role of infantry and gunpowder in the outcome of battles. On the other hand, the role of heavy cavalry was constantly decreasing, and thus the military role of the nobility. The influence of the “military revolution” expanded across Europe and beyond, but some regions maintained their particularities in warfare and military organization. Such was the case of the principality of Transylvania, where the nobility continued to play an important military role despite the elements of modernization that were being accepted. The Transylvanian nobles maintained a close connection with the military profession as they continued to fulfill their traditional obligation of personal military service. Weapons were also a part of daily life and their symbolism accompanied the noble in the essential phases of life. War and military life had a great influence on the written culture of the Hungarian and Transylvanian nobility imposing some specific literary subjects: war, military virtues etc.

Anca POPESCU, *Străjuirea navigației pe Dunăre în epoca otomană: **derbendcilik-ul** / Le contrôle de la navigation sur le Danube à l'époque ottomane: **derbendcilik-ul** / Policing the Danube in Ottoman Times: the **Derbendcilik*** (p. 149-168)

Sistemul otoman de controlare a liniei Dunării răspundea nevoii de a asigura o dublă supraveghere. Pe de-o parte, exista o supraveghere fiscală, realizată prin instituția vamală, cea a *vozarlık*-ului și cea a perceptorilor taxelor de circulație (*resm-i ubur*, *geçer bâcı*, etc.). Pe de altă parte, exista un control militar-naval, construit în jurul cetăților danubiene, cu garnizoanele și flotilele lor, dar și pe structuri militare teritoriale de pază, precum satele de *derbendci*. *Derbendci*-ii, în schimbul serviciului de pază la vadurile Dunării, beneficiau de scutiri fiscale. Instituțiile caracteristice frontierei Dunării otomane continuă instituții străvechi, imperiale, romano-bizantine, dar și pe cele locale, româno-slave.

Două porunci otomane inedite din timpul domniei lui Süleyman Kanunî (datate din 10 septembrie și 10 august 1565) cuprind informații importante în legătură cu amplasarea satelor de *derbendci* în regiunea Dobrogei otomane (la Karaharman, astăzi satul Vadu în jud. Constanța și la Prislava, astăzi Nufărul în județul Tulcea, ambele pe brațul Sf. Gheorghe), privind funcționarea instituției *derbendcilik*-ului fluvial (regimul fiscal și atribuțiile *derbendci*-ilor), incluzând și câteva atestări topografice interesante (gura Lyko a brațului Chilia, Prislava, actualmente Nufărul).

The Ottoman control over the Danube river had a twofold objective. On the one hand, it provided means of fiscal control via custom taxes (the *gümruk*) and transit taxes (such as the *vozarlık*, *resm-i ubur*, *geçer bâcı*, etc.). On the other, it ensured military and naval protection, chiefly via the Danubian fortresses with their garrisons and flotillas, but also via territorial structures such as villages of so-called *derbendci*. In exchange for the security services they provided on the banks of the Danube, the *derbendci* were tax-exempt. Such institutions have antecedents both in ancient imperial, Roman-Byzantine, as well as in Romanian-Slavic, regulations on the Danube. Two previously unknown Ottoman documents issued by the Sultan Süleyman Kanunî (dated from 10 August and 10 September 1565) contain important information on the location of the *derbendci* villages in Ottoman Dobrudja (at Karaharman, today the village of Vadu in Constanța county, and at Prislava, today Nufărul in Tulcea county, both on the Sf. Gheorghe arm). These documents show how the institution of the *derbendcilik* actually worked, providing insights on the *derbendcis*' tax status and attesting some interesting toponyms (for instance, the name "Lyko mouth" given to the Chilia arm).

Șerban V. MARIN, *Considerații asupra cronicii venețianului Antonio Morosini / Considérations sur la chronique d'Antonio Morosini / Some Considerations with regard to the Venetian Chronicle of Antonio Morosini (p. 169-191)*

Dintre cele aproape 1000 de codice, reprezentând cronicile venețiene scrise între secolele XI-XVIII, în acest articol este discutată cea scrisă de Antonio Morosini. Dintre scrierile istorice venețiene, cronica lui Antonio Morosini a fost considerată de Freddy Thiriet ca una dintre cele mai importante, istoricul francez recomandând editarea sa prioritară. Articolul de față examinează cele două principale manuscrise care includ această cronică, originalul păstrat la Biblioteca Națională a Austriei din Viena și o copie foarte târzie, comandată de custozii Bibliotecii Marciana către sfârșitul secolului al XIX-lea.. Problemele paternității și ale datării cronicii sunt de asemenea analizate, în contextul mai larg al poziționării acestei cronici în ansamblul scrierilor istorice venețiene. Acest ultim punct presupune, desigur, o analiză a surselor folosite de cronicar, dar și a influențelor exercitate asupra altor cronici. În discutarea acestor probleme autorul a avut în vedere, pe cât a fost posibil, istoriografia modernă care a tratat, direct sau doar tangențial, tema cronicilor venețiene.

Among the around 1,000 codices representing the Venetian chronicles written between the eleventh and the eighteenth century, the author of this paper selected the chronicle written by Antonio Morosini. Along with other Venetian historical writings, this particular one was regarded by Freddy Thiriet as so important that it should be edited with priority. The present

paper analyses the two main manuscripts that include this chronicle, the original preserved at the Austrian National Library in Vienna and a very late copy made towards the end of the 19th century by the custodians of Marciana National Library.. This paper also investigates the issues of the chronicle's authorship and dating, placing it in the ensemble of the Venetian historical writing. This latter point requires an analysis of its sources, as well as more or less probable influences on other chronicles. The entire analysis takes into account, as far as possible, modern historiographical works dealing directly or only tangentially with the Venetian chronicles.

Petronel ZAHARIUC, *Câteva documente de la Neagoe Basarab / Quelques documents de la chancellerie du prince Neagoe Basarab / A Few Documents issued by Neagoe Basarab's chancery (p. 193-213)*

În acest articol autorul publică șase documente interne emise de cancelaria domnului Neagoe Basarab, păstrate în arhiva mănăstirii Simonopetra de la Muntele Athos. Dintre acestea, patru sunt inedite iar două erau cunoscute doar datorită unor scurte rezumate, păstrate într-o condică de documente a mănăstirii Mihai-Vodă de la Arhivele Naționale-București. Documentele au fost semnalate pentru prima dată de cercetătorii Dumitru Nastase și Florin Marinescu.

Cele șase documente au următoarele date: 10 martie 1513, 17 octombrie 1516, 19 iulie 1517, 3 septembrie 1518, 16 ianuarie <1520> și 14 mai 1521. Dintre aceste documente, două privesc averea mănăstirii Bolintin, unul dintre cele mai vechi așezăminte monahale din Țara Românească, iar celelalte patru sunt întăriri domnești pentru stăpânirea unor sate.

The author of this study publishes six internal Wallachian documents issued by Neagoe Basarab's chancery that had been preserved in the archives of Simonopetra monastery at Mount Athos. The charters were discovered by researchers Dumitru Nastase and Florin Marinescu. Four of these documents were previously unpublished, while the other two had been known only due to short abstracts from a ledger of the Mihai-Vodă monastery, preserved at the National Archives in Bucharest.

The six documents are dated as follows: 10 March 1513; 17 October 1516; 19 July 1517; 3 September 1518; 16 January <1520>; and 14 May 1521. Two of these documents relate to the estates of the Bolintin monastery, one of the oldest monastic communities in Wallachia. The other documents are voievodal charters confirming property grants of villages.

Grina-Mihaela RAFAILĂ, *Catalogul documentelor lui Radu Leon aflate în colecțiile Muzeului Municipiului București / Catalogue des documents de la chancellerie du prince Radu Léon conservés dans les collections du Musée d'Histoire de Bucarest / The Catalogue of Documents issued by Radu Leon in the Collections of the Bucharest City Museum (p. 215-229)*

Colecțiile Muzeului Municipiului București conțin doar 39 de documente scrise pe hârtie emise de cancelaria lui Radu Leon (ante 2 decembrie 1664- 3 martie 1669). Multe dintre ele sunt

contracte de vânzare cumpărare ale diferitelor proprietăți, pământuri moștenite sau locuri de moară, aparținând particularilor sau mănăstirilor, ca de pildă Mănăstirilor Sadova, Mihai Vodă sau Sfânta Ecaterina. Un document a fost emis de județul Gherghina, membru al corpului judecătorilor din București, care împreună cu 12 pângari, au confirmat proprietatea peste o casă din oraș. Documentul poartă o amprentă sigilară cu negru de fum datând din secolul al XVII-lea, din București și are pictată scena Bunei Vestiri.

The collections of the Bucharest City Museum contain only 39 documents written on paper issued by the chancery of Radu Leon (ante 1664 December 2 - 1669 March 3). Most of them are sale contracts for various estates, inherited land or mill streams, belonging to individuals or monasteries, such as Sadova monastery, Mihai-Vodă monastery or St. Ecaterina monastery. One of these document was issued by *județ* Gherghina, a member of the Bucharest magistrate corps, who, together with the 12 burghers (*pângari*), confirmed the right of property p over a house within the town limits. The document has a seal stamp in soot, from the seventeenth century Bucharest, depicting the Annunciation.

Oana Mădălina POPESCU, *Din însemnările lui Dosithei Notara despre călătoria sa și a patriarhului Paisie al Ierusalimului în jurul Mării Negre / Notes extraites des récits de voyages autour de la Mer Noire de Dosithée Notara et du patriarche Païsios de Jérusalem / Excerpts from Dositheï Notara's Notes on his and Patriarch Païsios of Jerusalem's Travel around the Black Sea (p. 231-246)*

Scopul articolului este de a prezenta călătoria în jurul Mării Negre efectuată de doi renumiți clerici ai veacului al XVII-lea, anume Dositheï Notara și Paisie, patriarhul Ierusalimului. Fragmentul conținând notele de călătorie este inclus într-o monumentală operă, Istoria Patriarhilor de Ierusalim, scrisă în limba greacă de Dositheï și publicată ulterior la București de Hrisant Notara, succesorul lui Dositheï la scaunul apostolic al Ierusalimului.

Călătoria a fost efectuată între 1657-1660, în jurul Mării Negre și în Caucaz. Scopul acesteia a fost nu doar de a strânge bani pentru nevoile patriarhiei, ci și de a vizita unele renumite mănăstiri ortodoxe și de a întâlni personalități de seamă.

Cei doi clerici au întreprins călătoria pe Marea Neagră, debarcând în Mingrelia, la portul Kurs. Ei au vizitat câteva locuri din apropiere, precum Mănăstirea Mokfe și orașul rezidențial Zugdetion. Apoi au mers în Imeretia, lângă Mingrelia și au vizitat orașul Kutaisi și două celebre mănăstiri, Chope și Kelate, pe care autorul le descrie pe larg. După aceea cei doi prelați au mers în regiunea Guriei, de unde au navigat la Trapezunt. În acel oraș au avut ocazia de a sluji în Catedrala Mitropolitană Sf. Filip. Au vizitat și Mănăstirea Sumela, următoarele rute incluzând Batumi, Sinope și câteva orașe antice de-a lungul țărmului Mării Negre, ajungând până în Crimeea și la portul Chilia.

Importanța notelor de călătorie decurge din menționarea și descrierea locurilor pe care le-au vizitat personal, care ne ajută să înțelegem mai bine istoria, geografia și cultura acelor regiuni.

The purpose of this article is to present the journey around the Black Sea, performed by two famous clerics from the seventeenth century: Dositheos Notara and Paisie, the patriarch of Jerusalem. The fragment containing the travel notes has been included in a monumental work,

entitled *The History of the Patriarchs of Jerusalem*, written by Dositheos, in the Greek language and printed later in Bucharest by Hrisant Notara, the successor of Dositheos at the Apostolic Throne. The travel we are referring at was accomplished in 1657-1660, on an itinerary around the Black Sea coast, as far as the Caucasus region. The travelers aimed not only to collect money for the needs of the patriarchal throne, but also to visit some renowned orthodox sites and monasteries and to meet different personalities. The protagonists begun their voyage on the Black Sea and disembarked in Mingrelia, at Kurs port. They visited a few important sites nearby, such as the Mokfe Monastery and the residential town Zugdetion. Later, they went to Imeretia, close to Mingrelia, and visited Kutaisi town and two famous monasteries, Kelate and Chope, which are described in details. Afterwards, they travelled to Guria region, from there they navigated to Trapezunt. In that town, they had the opportunity to visit and also to officiate the divine service in the Metropolitan Church, St. Philip. The travelers also visited Sumela Monastery. The next routes included Batumi, Sinope and some other ancient towns along the sea shore. The two clerics also arrived in Crimeea and at the Chilia port. The importance of these travel notes consists of the detailed description of places, towns, churches or rivers. Thus, we can better reconstruct the geography, history and culture of these regions.